

Išsėtinė sklerozė

Gegužės 25-ąją daugelyje pasaulio šalių, taip pat Lietuvoje buvo minima Išsėtinės sklerozės diena. Tai gera proga pakalbėti apie šią klastingą ligą, kurios aukomis dažniau tampa dailiosios lyties atstovės.

Išsėtinė sklerozė yra centrinės nervų sistemos, t. y. galvos ir nugaros smegenų liga. Ja susergama, kai organizmo imuninė sistema atakuoja ir ardo mielina – apsauginį nervinių skaidulų dangalą. Gali būti pažeidžiama šimtai, o kartais – milijonai nervinių skaidulų. Uždegimui praėjus pažeistose vietose lieka randų, kurie ir vadinami sklerozė. Tie randai centrinėje nervų sistemoje išsidėsto atsitiktine tvarka ir dau-

gelyje vietų, todėl sklerozė vadinama išsėtine. Iki šiol nėra rasta būdų išsėtinei sklerozėi išgydyti ir nežinoma, kaip užkirsti kelią ligos pradžiai. Dar neišaiškinta daug šios ligos aspektų ir vis dar nenustatyta tiksli ligos priežastis. Tačiau įvairiose šalyse nuolat vykdomi moksliniai išsėtinės sklerozės tyrimai, tad gydytojai jau žino, kaip slopinti daugelį simptomų ir sergantiesiems šia liga gyventi visavertį gyvenimą.

Moterys serga dažniau, vyrai – sunkiau

Dėl nežinomų priežasčių moterys išsėtine sklerozė serga dukart dažniau nei vyrai. Tačiau jei išsėtine sklerozė susergera vyras, liga dažniau pasireiškia sunkesne forma, o prognozė paprastai būna blogesnė. Dar įdomu, kad išsėtine sklerozė serga beveik vien tik baltųjų rasės žmonės.

©SHUTTERSTOCK

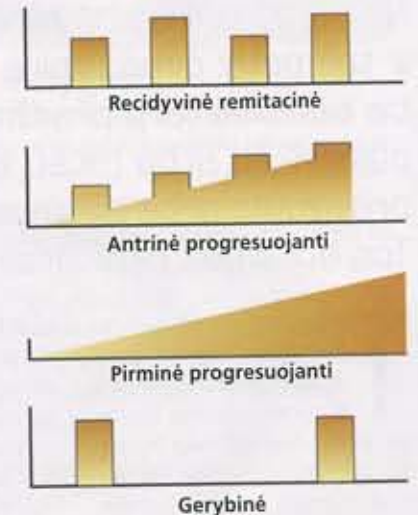
Ligos priežastys

Išsėtinė sklerozė yra autoimuninė liga. Ji prasideda, kai imuninė sistema sutrinka ir nebesugeba atskirti savų ląstelių nuo svetimkūnių ir dėl to puola ir ardo savus audinius. Leukocitų puolimo taikiniu tampa nervinės skaidulos saugančio mielinio dangalų. Manoma, kad pagrindinį vaidmenį susirgti išsėtine sklerozė atlieka aplinkos veiksniai. Nustatyta, kad šia liga dažniau sergama šalyse, kurios labiau nutolusios nuo pusiaujo. Didžiausias sergamumas yra Kanadoje, Skandinavijos šalyse, Škotijoje. Lietuvoje išsėtinė sklerozė serga apie 2,5–3 tūkst. gyventojų. Panašus sergamumas yra ir kitose Baltijos šalyse.

Nenumatoma eiga

Ši liga – neprognozuojamo pobūdžio. Susirgus neaišku, kaip ji progresuos. Išsėtinė sklerozė pasireiškia labai skirtingai, bet laiku kreipęsi į gydytoją dauguma sergančiųjų gali tikėtis, kad ligą modifikuojantys vaistai pašalins daugumą simptomų, sulėtins ligos eigą ir leis gyventi gana aktyviai. Išsėtinė sklerozė būna 4 tipų.

1. Recidyvinė remitacinė išsėtinė sklerozė pasitaiko net 40% visų ligos atvejų. Ligos paūmėjimus keičia laikotarpis, kai sveikata normalizuojasi.
2. Jeigu recidyvine remitacine sklerozė susirgęs žmogus nesigydo, prasideda antrinė progresuojanti sklerozė, kitaip sakant, laikui bėgant simptomai ir negalia vis stiprėja.
3. Sergantiesiems pirmine progresuojančia ligos forma iš pat pradžių būdingas stabilus simptomų stiprėjimas. Ryškesnių priepuolių nebūna, bet negalia vis stiprėja.
4. Žmonėms, sergantiems gerybine išsėtinės sklerozės forma, būna nestiprus ligos paūmėjimas, o paskui sveikata visiškai pasitaiko. Tiesa, gydytis vis tiek reikėtų pradėti kuo greičiau, nes jei nieko nebus daroma, gera savijauta išliks tik apie dešimt metų.

Iki šiol nėra rasta būdų išsėtinei sklerozėi išgydyti, tačiau gydytojai jau žino, kaip slopinti daugelį simptomų ir sergantiesiems šia liga gyventi visavertį gyvenimą.

Kaip nustatoma

Šiuo metu dar nėra konkretaus tyrimo, kuris parodytų tikslią išsėtinės sklerozės diagnozę. Ligą sunku diagnozuoti dėl to, kad skirtingiems žmonėms pasireiškia nevienodi požymiai, be to, jie gali būti panašūs į kitų ligų požymius. Geriausia kreiptis į patyrusį neurologą, kuris atidžiai peržiūrėtų ligos istoriją, atliktų

kruopščią paciento apžiūrą, jei reikia, skirtų papildomų tyrimų. Dažnai pirmasis šios klastingos ligos požymis tėra keistas jausmas kojose ar rankose, į kurį nei pacientas, nei gydytojas nekreipia dėmesio. Dėl to išsėtinė sklerozė lieka nedidžiai diagnozuota daug mėnesių ar net metų ir tyliai progresuoja.

Ligos prognozė

Ir diagnozuoti pačią ligą, ir pradėti gydyti reikia kaip įmanoma anksčiau. Tai sulėtina išsėtinės sklerozės progresavimą.

- Jei per pirmuosius 5 m. požymiai būna nelabai ryškūs, 2/3 ligonių dar 15 m. sveikata būna gan stabili.
- Jei liga progresuoja sparčiai, po 15 m. tikėtinas ryškus sveikatos pablogėjimas.
- Išsėtinė sklerozė nėra mirtina liga. Ja sergančiųjų gyvenimo trukmė panaši į sveikų žmonių.

Ryškiausi simptomai

Sergančiųjų šia liga simptomai gali labai smarkiai skirtis – nelygu, kurioje centrinės nervų sistemos vietoje atsiranda randų. Pirmieji išsėtinės sklerozės požymiai pasireiškia staiga, o po kelių dienų ar savaičių išnyksta, tačiau tik tam, kad po kurio laiko vėl pasikartotų.

■ **Regos sutrikimai.** Tai – vienas dažniausių išsėtinės sklerozės požymių. Gali sumažėti regos aštrumas, kurio neįmanoma pagerinti akiniais. Jei nervinių skaidulų pažeidimų atsiranda akių srityje, gali pradėti dvejetainis akys.

■ **Jutimo sutrikimai.** Maždaug trečdaliui sergančiųjų išsėtinė sklerozė ši liga pirmiausia pasireiškia jutimo sutrikimais. Paprastai šie simptomai būna asimetriški – jaučiami tik vienoje rankoje, vienoje kojoje ir pan. Tai gali būti tirpulis,

dilgčiojimas ar visiškai nejautrumas. Dažnai jaučiamas sruvenimas, kai žmogui atrodo, lyg nugara tekėtų elektros srovė.

■ **Koordinacijos sutrikimai.** Kai sutrinka pusiausvyra ar judesių koordinacija, pasidaro sunku atlikti įprastus judesius, pavyzdžiui, vandens stiklinę pakelti prie lūpų. Jei sutrinka kalbos padargų koordinacija, atrodo, kad žmogus kalba neryžtingai, be intonacijos arba atvirakščiai – kapodamas žodžius, lyg skanduotų.

■ **Judėjimo sunkumai.** Vienas iš simptomų, kuris vis labiau ryškėja ligai progresuojant – nesugebėjimas laisvai judinti galūnių. Kol simptomai silpni, kojos apsunksta, tarsi limpa prie grindinio tik ilgiau pasivaikščiojus. Ligai stiprėjant žmogus gali pradėti vilkti koją, nebeišlaikyti pusiausvyros ant nelygaus pagrindo.